

De boekenjury van de OOA, bestaande uit Gérard Brockhoff, Martin Groenhuis, Martijn Jansen, Marguerithe de Man, Mark van Twist, Paul Vergeer en Marijke Spanjersberg heeft ook dit jaar weer een stapel aan vakliteratuur besproken, in totaal bijna 90 boeken. En er zat weer veel moois bij.

In sommige jaren zien we rondom een bepaald thema opeens opvallend veel boeken verschijnen. Bijvoorbeeld over duurzaamheid, over goed bestuur, over diversiteit of over organiseren en veranderen in een VUCA-wereld. 2019 was daarentegen geen uitgesproken 'thema-jaar'. We zien alle bekende onderwerpen langskomen, zoals daar zijn:

- (nieuwe) organisatievormen (10 boeken)
- leiderschap (9 boeken)
- inspelen op onze digitale samenleving (7 boeken)
- innovatie (6 boeken)
- leren en veranderen (5 boeken).

Daarnaast zien we een breed scala aan thema's die door een of enkele auteurs worden opgepakt. We hebben boeken gelezen over: systeemdenken, strategieontwikkeling, creëren van maatschappelijke waarde, excellente dienstverlening, benchmarking, risicomanagement, kwaliteitsmanagement, continu verbeteren, teamontwikkeling, samenwerken en werkrelaties, fouten en dilemma's, inclusie, vertrouwen, adviseren, professionele identiteit en talentontwikkeling.

Als er al iets opvalt, dan is het dat onze eigen binnenkant relatief veel aandacht krijgt. Hoe voorkom je dat je mentaal afhaakt, hoe voorkom je burn outs, hoe weet je waar je wel en niet van bent, hoe laat je jezelf zien in het contact met de ander en hoe wakker je werkvuur, bezieling en bevlogenheid aan? We houden er geen strakke statistieken op na, maar het zou zomaar een teken des tijds kunnen zijn in een wereld die ook nog steeds gefascineerd is door Slimmer, Beter, Sneller, Creatiever en Resultaatgerichter presteren.

De meeste boeken worden geschreven door vakgenoten: adviseurs die hun eigen werkwijze ontsluiten voor de geïnteresseerde lezer die werkt als adviseur, trainer,

coach of leidinggevende. Daarnaast zien we leidinggevend en die vooral voor andere leidinggevend schrijven. En tenslotte leveren ook de filosoof, de antropoloog en de (onderzoeks)journalist hun bijdrage met boeken die relevant zijn voor ons vakgebied. De wetenschappelijke wereld ontsluit haar kennis niet of nauwelijks via de ons bekende uitgeverkanalen. Een enkel proefschrift in handelseditie belandt af en toe op onze stapel, maar zelfs dat was dit jaar niet het geval.

We zien boeken in alle soorten en maten. Een tweedeling die we net als in vorige jaren zien is die tussen het persoonlijke en het methodische boek:

- het persoonlijke boek is gebaseerd op eigen ervaringen en persoonlijke reflecties van de auteur; dit soort boeken laat je als lezer over diens schouder meekijken met hoe het ‘in het echt’ is gegaan en welke lessen daaruit getrokken zijn;
- methodische boeken lichten een bepaald thema of een concrete werkwijze toe, met als oogmerk dat je er na lezing zelf mee aan de slag kunt. De inhoud van dit type boeken bestaat uit een combinatie van ‘handzame theorie’ en een reeks modellen, tips & tools, werkbladen, checklists, scans of oefeningen.

Natuurlijk zijn er ook boeken die beide aspecten combineren, maar ook dan overheerst het persoonlijke ofwel het methodische aspect.

Er zijn drie soorten boeken die we relatief weinig zien, maar die toch ook dit jaar weer vertegenwoordigd waren:

- de organisatiebiografie; hierin wordt de geschiedenis van een organisatie geschetst, vaak met ‘lessons learned’ voor andere organisaties;
- de organisatieroman, waarin in geromantiseerde vorm ervaringskennis over organiseren en veranderen wordt beschreven;
- het overzichtswerk; deze lijvige boekvorm komt in de regel tot stand onder leiding van een redactie die een brede range van gastauteurs bijeenbrengt.

Elk boektype heeft zijn charme, maar ook zijn valkuilen.

Het geslaagde persoonlijke boek tekent een beeld van de geleefde werkelijkheid dat je als lezer aan het denken zet. Maar dit soort inkijkjes blijken toch buitengewoon moeilijk op papier te zetten. Ook als de auteur zich overduidelijk heeft ingespannen om de gelaagde ervaring te verwoorden, heb je als lezer vaak het gevoel dat het je toch net ontglipt.

Het methodische boek is het boek van de belofte die op zijn best in zekere mate waargemaakt wordt. Als een boek van dit type wankelt, dan is dat meestal omdat het Teflon-gehalte te hoog is geworden: dan verdwijnt alles wat niet past, met als gevolg dat er helemaal niets meer blijft plakken.

De organisatiebiografie en de organisatieroman zijn als genre nog weinig ontwikkeld. Wie pakt in de toekomst de handschoen op en schrijft een prachtige organisatiegeschiedenis of duidt het moderne kantoorleven in een variant op *Het Bureau* van Voskuil?

Het overzichtswerk ten slotte heeft vaak het karakter van een Bijbel zonder god: indrukwekkend omvangrijk, meervoudig en met hele mooie verhalen, maar ook met minder sterke bijdragen. Aan het overzichtswerk als genre zien we hoe moeilijk het is om structuur en verhaallijn niet te laten bezwijken onder een grote variëteit van specialistische bijdragen.

De jury hanteert conform haar reglement vijf criteria voor de beoordeling van de boeken:

- Biedt het boek een vernieuwend inzicht, een ander perspectief of een kritische reflectie, kortom: *geeft het boek te denken?*
- Sluit het aan bij actuele thema's in de samenleving waar organisaties zich toe moeten verhouden? Oftewel: *is het boek maatschappelijk relevant?*
- Is het boek goed onderbouwd, heeft de auteur zelf onderzoek gedaan en heeft hij of zij eigen denkwerk verricht, m.a.w.: *is het boek oorspronkelijk?*
- Is het boek *toepasbaar* in de praktijk van de organisatieadviseur? Kan de gemiddelde Ooa-adviseur ermee aan de slag?
- En tot slot: is het boek *toegankelijk* geschreven en ziet het er goed verzorgd uit?

Deze criteria zijn ons behulpzaam, maar zitten ons soms ook in de weg. Met name de vraag of een boek vernieuwend is, doet veel boeken sneuvelen. Dit zijn vaak prima boeken over reeds bekende kennis die weer eens helder en fris wordt opgeschreven. 'Nieuw' is in ons vak vrij schaars en daarmee als criterium een scherp snijdend zwaard.

Elk jaar selecteert de jury tien boeken onder het motto: 'als je je vak wilt bijhouden, moet je deze tien boeken gelezen hebben'. De top-10 van dit jaar is als volgt samengesteld:

Meer dan de som der delen. Systeemdenkers over organiseren en veranderen van Brechtje Kessener en Leike van Oss

Ruim 800 pagina's en anderhalve kilo zwaar, inderdaad een monumentaal werk dat je zelden tegenkomt. De auteurs laten overtuigend de breedte van het systeemdenken zien en leveren daarmee een bijzondere bijdrage aan het vak. Iedereen kent wel een of andere tak van het systeemdenken, maar niemand zag eerder de hele boom met zijn enorme kruin. De boodschap van dit boek is dat de traditie van het systeemdenken veel langer en breder is dan je dacht. De kennis die beide auteurs in dit boek bijeen brengen is congruent met de ambitie van het systeemdenken zelf: breed kijken en alles in samenhang bezien. Een waardevol naslagwerk waar we jaren mee vooruit kunnen.

Ben jij al activist? door An Kramer

Hoe zit het met ons activisme als organisatieadviseurs? Wanneer nemen we stelling? Hoe laten we zien waar we wel en niet aan willen bijdragen? En wanneer gaan we de barricade op om te laten zien waar we ons druk over maken? Met dit boek komt het ongemak dat deze vragen met zich meebrengen het vak binnen. Want hoe verhouden wij ons tot wat we aantreffen in de wereld om ons heen? An Kramer doet een dringend appel op ons om niet de stem van de opdrachtgever leidend te laten zijn, maar om zelf positie te kiezen. Haar oproep is helder en zet aan tot actie. Een tot nu toe weinig gehoord geluid dat de aandacht van vakgenoten verdient.

JAM Cultures van Jitske Kramer

Diversiteit en inclusie zijn thema's waar we de mond van vol hebben, maar hoe geven we daar concreet invulling aan? Met dit boek laat Jitske Kramer, net als in haar eerdere boeken, zien hoe bruikbaar de antropologische invalshoek is voor actuele organisatievragen. Aan de hand van acht principes worden diversiteit en inclusie op een originele manier uitgewerkt. Voorzien van bruikbare adviezen,

prachtige foto's en bijzondere verhalen is dit niet alleen een relevant, maar ook een bijzonder uitnodigend boek.

De organisatiefilosoof van Ben Kuiken

Er kan niet genoeg filosofie in het vak zitten en alleen al om die reden verdient het boek van Ben Kuiken veel lezers. Maar er is meer: het knappe van Ben Kuiken is dat hij met bedrieglijke eenvoud het vanzelfsprekende ter discussie stelt. Hij laat overtuigend zien dat we door onze manier van kijken vaak meer problemen creëren dan we oplossen. Met de ontsluiting van filosofisch denkgereedschap nodigt hij ons uit om anders te kijken en om andere taal te gebruiken, zodat ons denken leniger wordt en 'de oplossing' niet het zoveelste nieuwe probleem hoeft te worden.

Werken met millennials van Thijs Launspach

Je zou ook dit boek een boek over inclusie kunnen noemen: hoe ga je om met mensen die in een andere tijd geboren zijn dan jij, die anders in de wereld staan en die wonderlijk genoeg relatief vaak opbranden in de kracht van hun leven? Het is een relevant thema voor jongeren en ouderen, dat Thijs Launspach op onderhoudende manier uitwerkt. Feiten, cijfers, ervaringen en adviezen komen op gebalanceerde manier samen in dit boek. Zowel voor de millennials zelf als voor hun leidinggevenden een lezenswaardig boek.

How to survive the organizational revolution. A guide to agile contemporary operating models, platforms and ecosystems van Ard-Pieter de Man, Pieter Koene en Marijn Ars

Hoe vind je de weg in alle nieuwe organisatie modellen? Hoe werkt bijvoorbeeld holocratie, wat is een platformorganisatie eigenlijk en wat zijn de principes van multidimensionaal organiseren? Gelukkig is er dit boek: een degelijk overzichtswerk over nieuwe organisatievormen, dat de principes op basis waarvan je kunt organiseren goed uitlegt. Het boek geeft een bruikbare ordening en is daarmee nuttig voor adviseurs: om te weten hoe de moderne vormen van organiseren in elkaar zitten of om in gesprek met je klant te laten zien waarom je welke structuur adviseert. Het besteedt per organisatievorm ook aandacht aan de onvermijdelijke schaduwkanten. Dit alles maakt dit tot een relevant, evenwichtig en bruikbaar boek.

Het is oorlog en niemand die het ziet van Huib Modderkolk

Soms belandt er een boek op de stapel dat niet voor speciaal voor organisatieadviseurs is geschreven, maar waarvan we als jury zeggen: dit zou toch elke adviseur moeten lezen. Het boek van Huib Modderkolk is zo'n boek. Het is een indrukwekkend resultaat van volhardende onderzoeksjournalistiek naar de achterkant van het internet. Hij ontsluit een wereld die we nauwelijks kunnen zien, maar die grote gevolgen kan hebben voor organisaties: de wereld van veiligheidsdiensten, spionnen en saboteurs. De meeste mensen mogen dan deugen, maar laten we niet naïef zijn, dat is de indringende boodschap van dit uitstekend geschreven boek.

Mijn Binnenste Buiten. Werken aan je professionele identiteit van Manon Ruijters, Geertjan van Luin, Freerk Wortelboer en collega's

Professionele identiteit is een belangrijk houvast in het werken als adviseur: het geeft sturing aan je professionele keuzes en geeft richting aan je eigen ontwikkeling. Dit boek biedt een rijke inspiratiebron om je professionele identiteit aan te scherpen en te verdiepen. Theoretische bagage, werkvormen en

persoonlijke verhalen komen samen in een uitnodigend geschreven en mooi vormgegeven werkboek. Dit schrijverscollectief laat zien dat ‘samen schrijven’ een vruchtbare manier kan zijn om vakgenoten te laten delen in gezamenlijke kennis, ervaring en ideeën.

Bezieling werkt van Hans Wopereis

Dit boek maakt ‘bezieling’ een concept waar je als adviseur praktisch mee aan de slag kunt, zowel voor zelfonderzoek als in je advieswerk. Het werkt grote thema’s, zoals vertrouwen, verantwoordelijkheid, waarachtigheid en mededogen, uit aan de hand van ervaringskennis, praktijkvoorbeelden en verhalen uit de volle breedte van de wereldgodsdiensten en andere spirituele tradities. Het is een boek dat mooie inzichten biedt en je optilt. En het is een boek aan de hand waarvan je waardevolle klantgesprekken kunt voeren over wat wijsheid is in het concrete vraagstuk dat de klant bezig houdt.

De zelfbewuste leider van Godfried IJsseling

‘Ken uzelve’, een eeuwenoud levensmotto dat met het boek van Godfried IJsseling een nieuwe inhoud krijgt. De mooie woordspeling in de titel zou je op het verkeerde been kunnen zetten, maar dit boek gaat niet over ‘stevig in de wereld staan’, maar beschrijft nauwgezet het ontwikkelingsproces dat nodig is om reflectief kunnen zijn. Om vandaaruit niet zozeer steviger, maar vooral betekenisvoller in de wereld te kunnen staan. Het boek is congruent met zijn boodschap: er zijn geen pasklare antwoorden voor de problemen in deze wereld en dat hoeft ook niet. In plaats daarvan nodigt het boek uit tot kritische zelfreflectie, zonder het paradijs te beloven. Want ook onze binnenwereld kent zijn eigen chaos en ongrijpbaarheid. Een relevant boek voor deze tijd.

Tot zover onze top tien. Om te komen tot een winnaar zetten we als jury altijd eerst een tussenstap. We vragen ons af welke boeken uit de top-10 het meest in aanmerking komen voor de prijs. Dit jaar kwamen we op deze drie boeken uit:

- *Meer dan de som der delen* van Brechtje Kessener en Leike van Oss;
- *How to survive the organizational revolution* van Ard-Pieter de Man, Pieter Koene en Marijn Ars;
- *De zelfbewuste leider* van Godfried IJsseling.

Drie geheel verschillende boeken uit de tien beste boeken van 2019 die je gelezen moet hebben als je je vak serieus neemt. Een boek over breed kijken naar complexiteit, een boek over eigentijds organiseren en een boek dat de weg wijst in het doolhof van onze eigen geest, opdat we een zuiver kompas ontwikkelen voor het werk dat we doen.

Na grondig beraad heeft de jury unaniem gekozen voor het boek dat diegenen die het ’t meest nodig hebben, het waarschijnlijk als minste zullen lezen. Een waardvol boek voor onszelf en een boek dat je je klant aanreikt met als begeleidende tekst zoals: ‘je begrijpt het pas als je het doorhebt, maar dit is een boek waar ik graag nog een keer met je over doorpraat’.

Het winnende OOA-Boek van het jaar 2020 is geworden:

De zelfbewuste leider van Godfried IJsseling.

Namens de OOA Boekenjury,

Marijke Spanjersberg
Voorzitter